

De Jordaan; verdeelde of gedeelde buurt?

De Jordaan, Amsterdams bekendste volksbuurt, veranderde van een armoedige, vervallen arbeidersbuurt in één van Amsterdams populairste woonbuurten. Een buurt waar zowel de huidige oorspronkelijke als nieuwe bewoners zich thuis lijken te voelen.

JANINE VAN ROOIJEN*

In het kader van de toenemende aandacht voor het stimuleren van een gemengde bevolkingssamenstelling in oude arbeidersbuurten, zoals blijkt uit verscheidene beleidsnotities (De Gedifferentieerde Stad, Woonverkenningen 2030), rijst de vraag hoe van elkaar verschillende groepen buurtbewoners daadwerkelijk samenleven?

Als gevolg van de publieke en private stadsvernieuwing van de laatste 25 jaar, lijken de voorwaarden voor een gemengde buurt in de Jordaan aanwezig te zijn. Particuliere koophuizen, dure huuretages, stadsvernieuwingswoningen en de relatief goedkope oude kernvoorraad bestaan naast elkaar. Ook de stadsvernieuwingshuren zijn door huursubsidies nog redelijk betaalbaar, waardoor er in principe voor alle inkomensklassen woningen beschikbaar zijn. Zo op het eerste gezicht lijkt de Jordaan een gezellige en prettige woonbuurt te zijn voor een diverse mix van bewoners. Een onderzoek onder Jordaanbewoners dat werd gedaan in 1996/1997, wijst echter uit dat oorspronkelijke en nieuwe bewoners in de praktijk ieder hun 'eigen' Jordaan schijnen te hebben. Verschillen in cultuur en leefstijl brengen een verschillend gebruik van de buurt met zich mee.

DIVERSITEIT

Al voor de stadsvernieuwing startte, vertrokken Jordaangezinnen die hun situatie wilden verbeteren naar nieuw opgezette buitenwijken. De oorspronkelijke Jordaanbewoners die achter-

De oude en nieuwe bewoners van de Jordaan leven langs elkaar heen. Foto: Carolina Bonink

bleven in hun oude, veelal kleine woningen, kregen gezelschap van nieuwe bewoners. In eerste instantie waren dat veel studenten en kunstenaars die afkwamen op de relatief lage huren. De historische huizen, de aanwezigheid van lege bedrijfspanden en de binnenstedelijke lokatie maakten de buurt vervolgens zeer geschikt en gewild voor 'nieuwe' typen huishoudens. Zij verschilden van de oorspronkelijke bewoners vanwege hun hoge opleidingsniveau, al dan niet resulterend in een hoog beroepsniveau en een hoog inkomen. Daarnaast waren de nieuwkomers geen traditionele gezinnen, maar eerder jonge mensen, alleenstaanden en samenwonenden.

Vele particuliere panden zijn door hun toedoen opgeknapt en hun duidelijk van de oorspronkelijke bewoners verschillende leefstijl en

smaak heeft geleid tot een aanpassing van de buurtvoorzieningen. Vond je er vroeger ambachtelijke bedrijvigheid en vele buurtwinkels voor de dagelijkse behoeften, tegenwoordig huisvest de Jordaan een ruime keuze aan ateliers, interieurzaken, aparte kleding- en snuisterijenwinkels, kappers, cafeetjes en niet te vergeten een zeer divers aanbod aan restaurants. Het voorzieningenaanbod in de Jordaan lijkt voor elke smaak en portemonnee wat in huis te hebben, wat duidt op een diverse mix van bewoners. Ondanks de diversiteit aan bewoners en leefstijlen, tekenden zich onder de Jordaanbewoners duidelijk twee groepen af. Twee groepen die ideaal gezien zijn te typeren naar de betekenis die de buurt voor hen lijkt te hebben; de Jordaan als traditionele volksbuurt voor oorspronkelijke bewo-

ners en de Jordaan als 'mediterraneans vrijetijdscorps' voor nieuwe bewoners.

VRIJETIJDSDORP

De in de minderheid geraakte groep oorspronkelijke bewoners ziet hun buurt als traditionele volksbuurt, waarbij gedeelde normen en waarden bijdragen aan de eigen identiteit waar men trots op is. Door de gemeenschappelijke achtergrond, humor en taal begrijpt men elkaar tenminste. Onderlinge hulp en het rekening houden met je burens staan hoog in het vaandel. Men is sterk op het sociale netwerk gericht en dan met name op de contacten op straat en in de buurtwinkels. De vrije tijd brengt men als het even kan het liefst door in het buurtje waar men is geboren en getogen, want daar voelt men zich thuis. Men is gehecht aan de mix van werken en wonen in de buurt, maar men heeft liever een goede viszaak dan weer zo'n eettentje.

De nieuwe bewoners zien de Jordaan in de eerste plaats als centrale woonlocatie met voor hun belangrijke stedelijke voorzieningen op loopafstand. Juist de combinatie van de rust uitstralende historische bebouwing en de levendigheid van restaurants en cafés trekt aan. Na het werk genieten van een drankje op een terrasje om de hoek, of een wandelingetje maken langs de leuke winkeltjes, draagt bij aan het gevoel van de Jordaan als vrijetijdscorps met mediterrane sferen. Men is gericht op de individuele, zelfbewuste en uiterlijke consumptiemogelijkheden in de Jordaan waarmee men zich door de 'juiste' smaak kan onderscheiden van andere nieuwkomers.

INTERACTIE

De verschillende betekenissen die men aan de buurt hecht komen niet alleen tot uitdrukking in specifieke consumptie-, vakantie- en uitgaanspatronen, maar bijvoorbeeld ook in het oordeel over de stadsvernieuwing en met name in de contacten met andere buurtgenoten. Door de duidelijk andere leefstijl, leven oorspronkelijke en nieuwe bewoners voor een groot deel langs elkaar heen, wat mede wordt versterkt door het vertekende beeld dat men van elkaar heeft. Zo hebben 'Jordanezen' al gauw overal last van en hebben 'Yuppen' geen interesse voor de buurt en haar bewoners. Toch hebben beide groepen buurtbewoners over het algemeen wel degelijk het beste voor met hun buurtgenoten en voelen zich, weliswaar ieder op eigen wijze, betrokken bij de buurt. Door verschil in smaak, leeftijd en met name het verschil in beschikbare tijd, bestaan er echter vaak minimale contacten tussen oorspronkelijke en nieuwe bewoners. Tweeverdiende jonge nieuwkomers en gepensioneerde oorspronkelijke bewoners hebben immers een heel andere dagindeling, waarvan de gevolgen in het volgende citaat worden geïllustreerd:

"Als ik dan van m'n werk thuiskom dan hoef ik ook niet nog een half uur staan te praten met m'n onderbuurvrouw. Ze is een geboren en getogen Jordanees, die houdt van een praatje ma-

ken, en ik vind praatjes maken niet erg, maar als ik 25 minuten sta dan denk ik: 'nou is het wel genoeg'. Dan kan je alleen door onbeleefd te worden weggaan. Maar dat heeft met de tijd te maken denk ik. Als je zo weinig vrije tijd hebt, dan ga je prioriteiten stellen en bezoek je liever een vriendin die je lang niet hebt gezien." (nieuwe bewoner)

Door een verschillend dagschema komt men elkaar niet zo gauw tegen op straat, daarnaast hoeft men elkaar ook niet tegen te komen. Er is in de Jordaan voor vrijwel iedere smaak een passend café te vinden; van Jordaanse koffiehuis tot modern bruin café. Toch zijn juist de cafés wél juist de plaatsen waar men met andere bewoners in contact komt. Ondanks tekenen van verbuuring in cafés, maar ook op straat of op de trap (weliswaar door het maken van de hoogstnodige trapafspraken) lijken oorspronkelijke en nieuwe bewoners ieder voornamelijk in hun eigen wereld te leven. Men begrijpt elkaar niet en heeft elkaar weinig te bieden:

"Die mensen die erbij zijn gekomen, dat is een groep op zich. Die komen, ik zal niet direct zeggen ze komen niet tussen ons, ja, ze komen wel tussen ons; wij zijn heel makkelijk, maar

met betrekking tot het wonen bestaat, blijkt onder de oppervlakte heel wat onbegrip en onmin te ontdekken. De duidelijk van elkaar gescheiden werelden wijzen niet direct op een sterk geïntegreerd samenleven tussen oorspronkelijke en nieuwe Jordaanbewoners. Het op deze wijze min of meer vreedzaam naast elkaar leven lijkt voor beide groepen Jordaanbewoners echter geen onoverkomelijk probleem te zijn; men heeft toch weinig met elkaar op. Het onvermijdelijke veranderen van buurten gaat immers vrijwel altijd gepaard met tegenstellingen tussen oorspronkelijke en nieuwe bewoners. Het gros van de nieuwe Jordaanbewoners vindt de wijze van samenleven prima in de buurt. Men hecht er belang aan zich vrij te kunnen voelen zonder verplichtingen aan buurtgenoten. Maar de steeds verdergaande veranderingen in de buurt worden door de oorspronkelijke bewoners wél als bedreiging voor hun manier van leven ervaren en zorgen voor sociale spanningen.

De Jordaan is vrij, maar er bestaan wel spelregels en die voelen nieuwkomers vaak niet aan. Door de toeloop van steeds meer nieuwe bewoners met een andere mentaliteit raken de oorspron-

Ontmoetingsplaats van Jordaanbewoners op de hoek van de Noordermarkt. Foto: Carolina Bonink

wij komen niet tussen hun! Want mijn burens hiernaast, zij is dan onderwijzeres, en hij is ook wat bijzonders, maar die knikken ons amper-tjes goeiedag. Nou, en als je dan ziet, maar dat maken ze zelf uit, dat het een rommel in de tuin is en dat het een vreselijke bende in huis is. Als zij thuiskomt gaat ze lekker met een wijntje en een sigaretje in de tuin zitten. Moeten mensen allemaal voor hun eigen weten, maar als ze gewoon leuk en aardig tegen ons zouden praten, dan zouden ze er misschien bij gaan horen." (oorspronkelijke bewoner)

INTEGRATIE

In de ogenschijnlijk zo gemengde Jordaan waar onder vrijwel alle bewoners grote tevredenheid

kelijke bewoners in de minderheid en hebben ze veranderingen in de buurt niet meer in de hand. De waarde van de buurt ligt voor hen grotendeels in het verleden. Hierin ligt een groot contrast met de waarde die de buurt voor veel nieuwe bewoners heeft. Deze ligt in de toekomst en heeft alles te maken te hebben met een beoogde status en verwezenlijking van een bepaalde leefstijl. Zien de oorspronkelijke bewoners een schoon trappenhuis en mooie gordijnen als visitekaartje, voor de nieuwe bewoners is dat de buurt en het zorgvuldig ingerichte huis.

*Janine van Rooijen studeerde sociale geografie aan de Universiteit van Amsterdam. Dit artikel is gebaseerd op haar doctoraalscriptie *Dorp op stand of dorp in opstand? een onderzoek naar de betekenis van wonen en samenleven onder oorspronkelijke en nieuwe Jordaanbewoners.*